

**Людяність визначається не за тим,
як ми ставимось до інших людей, а
за тим, як ми відносимось до
тварин.**

Чак Паланік

Тема уроку: "Різноманітність Ссавців".

- Ряд Комахоїдні.
- Ряд Гризуни
- Ряд Рукокрилі
- Ряд Хижі.
- Ряд Парнокопитні.
- Ряд Непарнокопитні.
- Ряд Ластоногі.
- Ряд Китоподібні.
- Ряд Примати.

Мета: ознайомити учнів із різноманітністю ссавців ; розглянути їх особливості будови та життя, пристосування до навколишнього середовища; показати значення ссавців в природі і житті людини; розвивати спостережливість, логічне мислення; виховувати любов до природи.

Тип уроку :комбінований

Обладнання: зошити, підручник, мультимедійна презентація

Основні поняття:

Хід уроку

I.Організація класу

II. Актуалізація опорних знань

Слайд 4

III. Мотивація навчальної діяльності

IV. Вивчення нового матеріалу

Слайди 5-18

V. Узагальнення матеріалу

Виконання практичної роботи, слайд 19

З наведених характеристик тварин охарактеризуйте ті, які стосуються ссавців:

- 1) розвинутий волосяний покрив;
- 2) розвинутий пір'яний покрив;
- 3) шкіра вкрита лускою;
- 4) у шкірі немає залоз;
- 5) у шкірі є залози;
- 6) вигодовують малят молоком, яке виробляється в молочних залозах;
- 7) між грудною і черевною порожниною немає перегородки;
- 8) є діафрагма;
- 9) дихання за допомогою зябер;
- 10) дихання легеневе;
- 11) серце чотирикамерне;
- 12) теплокровні тварини;
- 13) розвинута центральна нервова система;
- 14) розмножуються відкладанням яєць;
- 15) наявність матки і плаценти;
- 16) очі без повік.

**Визначити, яка тварина зайва в переліку,
та пояснити свій вибір:**

1. Кенгуру, опосум, єхидна.
2. Їжак, качкодзьоб, єхидна.
3. Єхидна, коала, проєхидна.

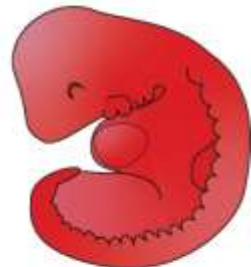
Ссавці є **роздільностатевими** тваринами. Статева система утворена парними сім'яниками у самців і яєчниками у самок.

У самців у сім'яниках утворюються сперматозоїди (сперматозоони), які виводяться з сім'яників по сім'япроводу через статевий член.

У самок в яєчниках виробляються яйцеклітини, які є набагато дрібнішими, ніж у інших хребетних.

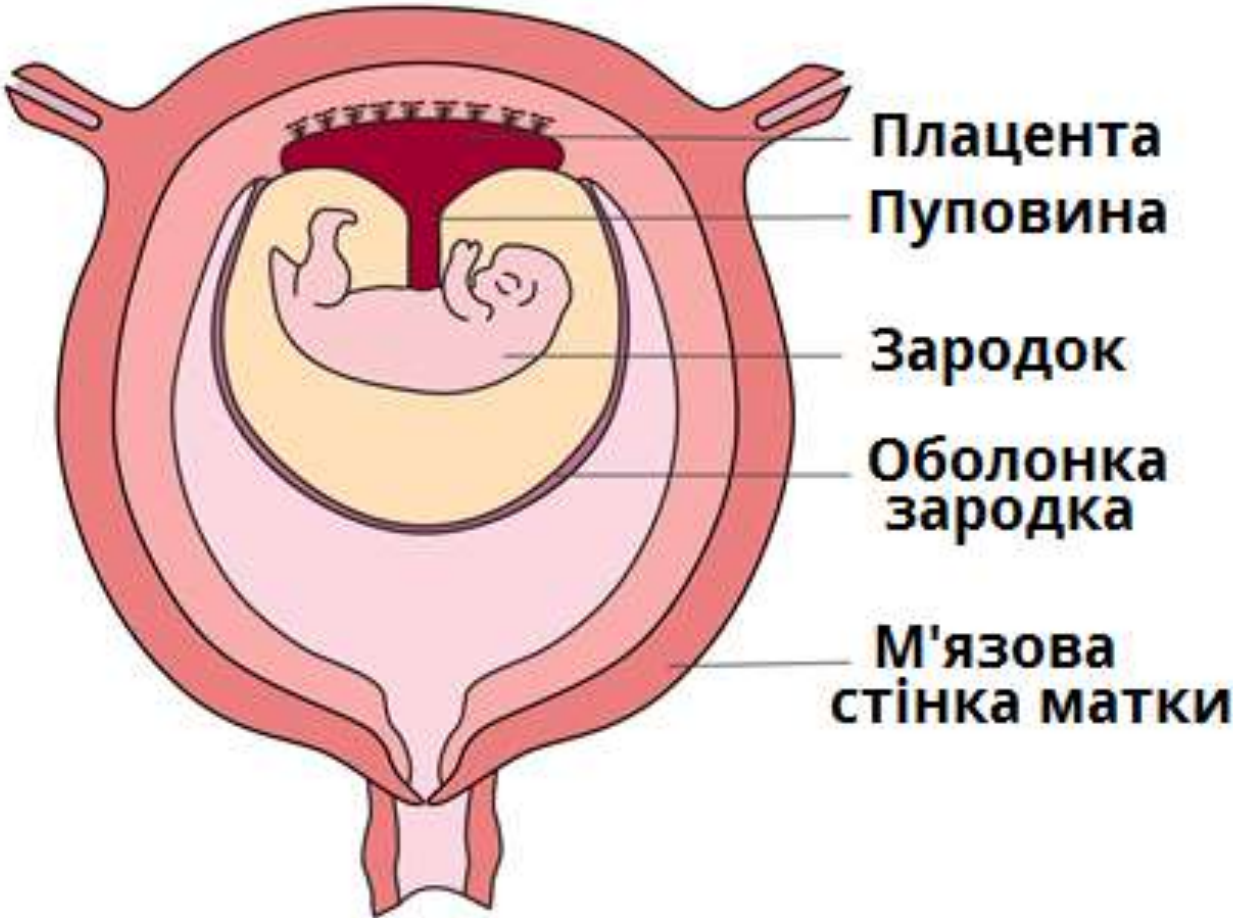
Запліднення у ссавців внутрішнє. Ссавці — **живородні** (за винятком качкодзьоба і єхидни).

На ранніх етапах розвитку зародки ссавців багато в чому схожі з зародками земноводних і плазунів. Вони мають хорду, зяброві щілини та інші ознаки.

Зародок
ящірки

Зародок
кролика

Зародок розвивається всередині материнського організму в особливому органі самки — матці, де він захищений від впливу несприятливих факторів середовища — внутрішньоутробний період розвитку.

Місце у матці, де кровоносні судини матері стикаються з кровоносними судинами зародка, називають плацентою. Зародок з'єднаний з плацентою пуповиною, в якій проходять кровоносні судини.

Яйцекладні

Качкодзьоб

Єхидна

Сумчасті

Кенгуру

Коала

Плацентарні

- Ряд Комахоїдні.
- Ряд Гризуни.
- Ряд Рукокрилі.
- Ряд Хижі.
- Ряд Парнокопитні.
- Ряд Непарнокопитні.
- Ряд Ластоногі.
- Ряд Китоподібні.
- Ряд Примати.

Яйцекладні

Відсутні матка і плацента.

Відкладають яйця з великим запасом поживних речовин.

Розвиток зародка відбувається всередині яйця.

Температура тіла 25 - 30°, залежить від температури зовнішнього середовища.

Живуть на Австралійському континенті, на островах Нова Гвінея, Тасманія.

Малят вигодовують молоком.

Єхидна

Сумчасті

Опосум

Є матка, але плацента недорозвинена.
Тому народжується недоношений зародок.
Подальший розвиток зародка відбувається
всередині сумки, куди відкриваються протоки
молочних залоз на сосках.

Тасманійський диявол

Вомбат

Плацентарні

Наявна матка, розвиток зародка відбувається в організмі матері. Зв'язок з материнським організмом здійснюється через плаценту. Під час розвитку зародка формуються зародкові оболонки:

- **Хоріон** – забезпечує контакт між організмом матері і зародком.
- **Амніон** – обростає навколо зародка, всередині містить амніотичну рідину, яка створює сприятливі умови для розвитку зародка.
- **Алантоїс** – формується як виріст заднього відділу кишечника зародка.
- **Жовткова** – не містить поживних речовин.

Ряд Комахоїдні

Передній кінець тіла витягнутий в хоботок.

В головному мозку добре розвинений нюховий відділ, півкулі розвинені слабо.
Зуби однотипні гострогорбкові.

Кріт європейський

Землерийка звичайна

Їжак вухатий

Ряд Рукокрилі

Передні кінцівки утворюють крила. Грудна клітина має киль. Орієнтація відбувається за рахунок ехолокації. Мають великі вушні раковини і добре розвинений слух.

Підковоніс

Вечірниця руда

Нетопир звичайний

Ряд Гризуни

Добре розвинені різці, ікла відсутні, кутні зуби мають велику жувальну поверхню. Різці не мають коренів і весь час ростуть.

Білка звичайна

Бобер європейський

Миша хатня

Ряд Хижі

Зуби добре диференційовані на різці, ікла і кутні. Кутні зуби перетворюються на хижі. Живляться тваринною їжею.

Родина Вовчі

Вовк звичайний

Переслідують
здобич.

Родина Котячі

Рись звичайна

Чатують на здобич.

Родина Куницеві

Куниця лісова

Дрібні ссавці з
вкороченими
кінцівками.

Родина Ведмедеві

Ведмідь бурий

Великі хижі
тварини, ступають
на всю ступню.

Ряд Ластоногі

Дві пари кінцівок перетворилися на ласти. Хутро відсутнє, під шкірою товстий шар жиру. Тіло обтічної форми. Живуть у воді, для розмноження виходять на суходіл.

Морж атлантичний

Тюлень звичайний

Ряд Китоподібні

Перша пара кінцівок – ласти, друга – редуковані. Волосяний покрив відсутній. Під шкірою товстий шар жиру. Є хвостовий плавець. Розмножуються у воді.

Синій кит

Дельфін-Афаліна

Ряд Парнокопитні

На ногах чотири пальці, з яких добре розвинені 2 і 3. Ззовні пальці вкриті роговими копитами. Травоїдні, мають чотирьохкамерний шлунок.

Жуйні парнокопитні

Нежуйні парнокопитні

Бегемот

Дикий кабан

Лось

Плямистий олень

Зубр

Ряд Непарнокопитні

Добре розвинений третій палець з копитом. Здатні до швидкого бігу.

Зебри

Тапіри

Коні

Ряд Примати

Кінцівки п'ятипалого хватального типу. Зуби диференційовані. Добре розвинений головний мозок.

Напівмаври

Лемури

Мавпи

Павіани

Макаки

Людиноподібні мавпи

Шимпанзе

Орангутанг

Горила

Загальна характеристика

Екологічні групи ссавців

Наземні ссавці	швидко бігають, мають стрункий тулуб, видовжені кінцівки та довгу шию	коні, зебри, олені, вовки	
Підземні ссавці	мають валькувате тіло, вкорочені кінцівки, ледь виражені шию, тонкий слух і нюх	ховрахи, кроти, сліпаки, бабаки	
Водяні ссавці	обтічна форма тіла, ласти або кінцівки з плавальними перетинками	тюлені, кити, моржі, видри	
Літаючі ссавці	наявні шкірні складки між кінцівками, передні кінцівки перетворені на крила	сумчасті білки, кажани, білки-летяги	

Практична робота: «Особливості зовнішньої будови хребетних тварин у зв'язку з пристосуванням до різних умов існування»

Мета:

- визначити риси пристосованості хребетних тварин до різних умов життя;
- закріпити знання про істотні ознаки риб, амфібій, рептилій, птахів й ссавців

Обладнання:

ілюстрації (колекції, світлини) та короткий опис окремих хребетних тварин, поширених в Україні та своїй місцевості

Домашнє завдання:

Опрацювати п 13.5, 13.6.

Заповнити таблицю за п 13.6, вивчити.

Підготуватися до Пр.р.

Значення тварин	
В природі	Для людини

